

Berlin Alexanderplatz: Klassisk roman forsøgt moderniseret

Publiceret 04/12/2020 i [Kultur/Film](#) af [Frederik Bojer Bové](#)

FILM // ANMELDELSE: En klassiker er filmatiseret igen igen. Alfred Döblins roman, *Berlin Alexanderplatz*, fra 1929 er denne gang blevet omsat til Berlin i dag. Det har givet plads til et strålende filmsprog. Men visse elementer har ikke ladet sig modernisere.

Jeg tror virkelig dansk film kunne lære noget af Burhan Qurbanis *Berlin Alexanderplatz*. Qurbani tager en klassiker, en af de bøger, som definerer vores billede af de tyske tyvere, og som i øvrigt allerede én gang er blevet til et klassisk filmværk, dengang da Fassbinder lavede [sin 15 timer lange version](#), og forsøger at omgøre den til et moderne værk.

Der skabes nogle ret effektive paralleller. På hvilke punkter er Tyskland 1929 lig Tyskland 2020? Hvor er forskellene? Hvem er den moderne Franz Biberkopf? Og man finder også, måske lidt utilsigtet, ud af, hvilke pointer der ikke holder længere. Man kunne sagtens på samme måde have lavet en moderne *Lykke-Per* i stedet for bare at fortælle den gamle historie.

Det er i virkeligheden nok ret simpelt: Når man fortæller en historie, vi kender i forvejen, så kan man gøre rigtig meget ud af at understrege tematikkerne æstetisk. Det kan man altid lære af

Men den måske største værdi åbenbares allerede i første klip i *Berlin Alexanderplatz*. Her træder to bådflygtninge vande oplyst af rødt lys fra signalraketter, og for at det ikke skal være nok, så er billedet endda vendt på hovedet. Her har man nærmest præcis den samme fornemmelse af, at verden er surreel og usammenhængende, som Döblin fik manet frem. Bare på en helt anden måde.

Det er i virkeligheden nok ret simpelt: Når man fortæller en historie, vi kender i forvejen, så kan man gøre rigtig meget ud af at understrege tematikkerne æstetisk. Det kan man altid lære af. Også selvom Qurbanis version ikke altid holder.

Francis i Berlin Alexanderplatz

Qurbani har ændret én virkelig stor ting fra Alfred Döblins *Berlin Alexanderplatz*. Hans hovedperson hedder ikke rigtig Franz, men Francis (Welket Bungué), og er fra Guinea-Bissau. Han får senere tildelt navnet Franz, fordi det skal lyde mere tysk. Francis er som Franz nys ankommen til de tyske gader, men det er ikke, som i bogen, fordi han har været i fængsel for mord, men fordi han er emigrant.

Han har i overført betydning slået sin kæreste ihjel, fordi hun druknede under overfarten. Det var ikke decideret drab som i bogen.

Ellers er konturerne af plottet nogenlunde de samme. Francis møder Reinhold (anden gang vi kan se Albrecht Schuch denne sæson; her ikke helt lige så god, som han var i *System Bryder*) der fører ham ind i Berlins underverden, og som Francis forbliver mærkværdigt loyal overfor. Francis møder den unge prostituerede Mieze (Jella Haase), der kommer til at symbolisere idéen om et reelt liv væk fra kriminaliteten, og som lidt, på trods af alle gode kræfter, ikke rigtig kan løftes væk fra mest af alt at virke som et symbol.

Denne tre timer lange *Berlin Alexanderplatz*, blot en femtedel af længden på den tidligere udgave, føles som om den flintrer af sted. Filmen er opdelt i fem dele og med et plot, der forgrener sig og slår knude på sig selv. Det er måske også årsagen til, at så meget føles, som om det forklares visuelt og symbolsk: Der er ikke rigtig tid til at gøre det på andre måder.

Instruktør på vej

Burhan Qurbani er godt på vej til at placere sig på et helt særligt sted i tysk film. Allerede hans afgangsfilm fra filmskolen, *Shahada* fra 2010, blev udtaget til Berlin Film Festivalen. Den korte film flettede tre muslimske immigranternes fortællinger sammen.

Qurbanis film handler om en nomadisk tilværelse, en kamp for at få tilkæmpet sig en plads, og har også blik for det kaotiske område, en sådan kamp nødvendigvis må udspille sig på.

Også *We Are Young. We Are Strong* fra 2014 handlede om immigranter, men fortalte denne gang en mere voldsom historie. Filmen handlede om en hændelse i 1992, hvor en gruppe tyskere i Rostock satte ild på en bygning, hvor over 120 vietnamesere var indkvarteret. Qurbani beskriver hændelsen fra begge sider, som en malstrøm af had og energi, hvor man måske ikke finder sympati for den unge nynazist, men dog mærker hans afmagt.

På den led adskiller Qurbani sig fra sin landsmand [Fatih Akin](#), hvis fokus på minoritetsmiljøer i høj grad handler om at skildre sociale fællesskaber (selv når Akin laver en film om en seriemorder, hedder den *Den gyldne handske* efter den bar, hvor de udsatte eksistenser hænger ud). Qurbanis film handler i højere grad om en nomadisk tilværelse, en kamp for at få tilkæmpet sig en plads, og har også blik for det kaotiske område, en sådan kamp nødvendigvis må udspille sig på.

Nomadisk energi

Det er denne ustabile energi, som Döblins *Berlin Alexanderplatz* er så eminent et eksempel på. Skrevet som den er i sluttyverne, netop som krisen kradsede, og nazisterne begyndte deres fremmarch mod diktaturet. Filmatiseret af evigt energiske Fassbinder i 1980 efter en periode med revolutionsønsker og RAF-aktioner over landet. Og nu igen lavet i en ny kriseperiode efter en finanskrise, der synes at nægte at slippe sit tag i samfundet.

Qurbani skildrer disse miljøer eminent. Metro-byggeriet fyldt med illegal arbejdskraft, der nærmest ligner noget hentet fra Fritz Langs proletar-helvede i *Metropolis*. Flygtningecenteret, hvor mennesker mest af alt synes at være blevet dehumaniserede og er parate til at gøre næsten hvad som helst for at få værdigheden tilbage (Francis siger på et tidspunkt i en tale, at han ikke vil se sig selv som "flygtning", fordi det lyder som at være offer, men som "emigrant", fordi det signalerer, at man selv har haft agens, på trods af han egentlig synes at have en ret god chance for at få asyl).

Der er ikke blevet plads til at gøre Mieze specielt meget dybere end Döblin gjorde det. En mulig fjerde filmatisering kunne eventuelt fokusere på Mieze som hovedperson

Det dekadente festmiljø synes at kippe ganske meget med hatten til tyvernes ikonografi. Det ses ikke mindst via Miezes alter ego Kitty, hvor hun nærmest forsøger at ligne legendariske Louise Brooks, der fordrejede mænd i film som *Pandoras æske* (1929), inden hun naturligvis kom galt afsted til sidst. Det var vel tyver-kultur.

Begrænsningerne i Qurbanis univers

Den del af fortællingen, med at kvinder kommer galt afsted, har Qurbani dog svært ved at gøre noget ved, selv om han forsøger at skabe et intersektionelt fællesskab på natklubberne, som Francis kunne have været en del af. Men det rum, der skabes i Döblins roman, er et macho-rum, en fælles forståelse mellem de to mænd Frantz og Reinhold. De har en helt særlig ting til fælles, nemlig at de begge myrder kvinder.

Qurbani gør Francis til en langt mere sympatisk karakter i sin *Berlin Alexanderplatz*.

Han finder på en måde at "rekontekstualisere" hans længsel efter at finde en plads i samfundet. Men tre timer er ikke lang tid til at fortælle den her historie, og der er ikke blevet plads til at gøre Mieze specielt meget dybere, end Döblin gjorde det. En mulig fjerde filmatisering kunne eventuelt fokusere på Mieze som hovedperson og lade Francis være den mystiske fortæller.

Hvilke dele af *Kongens fald* kunne foregå i dag? Kunne man fortælle *Hamlet* i *Loyal To Familia*?

Men det med de kvindelige ofre er også en tematik, som er så meget mere tydelig i denne udgave. Netop fordi Qurbani forsøger at omforme fortidens fortælling til nutiden, er det også åbenlyst, hvilke dele af fortællingen der vitterlig afhang af gamle normer for at fungere. Kan *Berlin Alexanderplatz* overhovedet fungere uden fortidens kvindesyn, og bliver Reinholds psykopati simpelthen for åbenlys i dag?

Det er derfor, det kunne være så spændende, hvis danske instruktører tog ved lære af denne metode. Hvilke dele af *Kongens fald* kunne foregå i dag? Kunne man fortælle *Hamlet* i *Loyal To Familia*?

Eller beskrive en moderne *Pelle Erobreren*? Den fortælling kan tvinge en, ligesom det har tvunget Qurbani, til at arbejde med æstetik og tematik på en utroligt fascinerende måde. Og det er ikke altid lige til at sige, hvilke elementer der har svært ved at fungere i dag.

Berlin Alexanderplatz
183 minutter
Scanbox

Fotocredit: Pressefoto

- FREDERIK BOJER BOVÉ
- SENESTE ARTIKLER

Frederik Bojer Bové (født 1.12 1986) er cand.mag. i Moderne Kultur og Kulturformidling og BA i Historie. Han blogger om film på kronoper.dk, er dansk redaktør på tidsskriftet Cinema Scandinavia og har været programlægger på Copenhagen Architecture Festival.